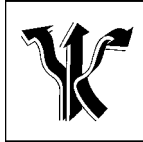

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

з дисципліни

**“МУНІЦИПАЛЬНА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА
ПОЛІТИКА”**

(для бакалаврів, спеціалістів)

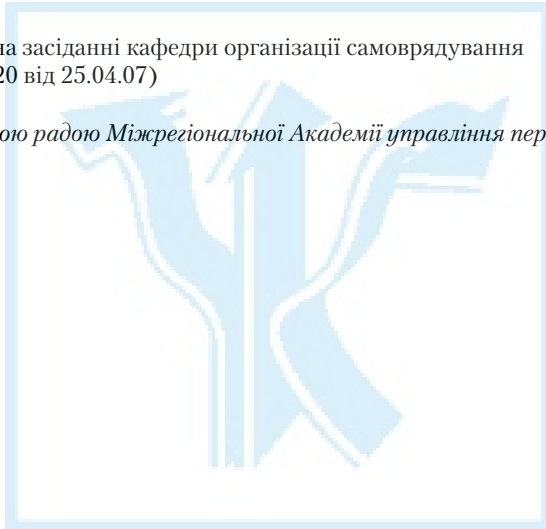
МАУП

Київ 2008

Підготовлено доцентом кафедри організації самоврядування *В. В. Утвенком*

Затверджено на засіданні кафедри організації самоврядування
(протокол № 20 від 25.04.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Утвенко В. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Муніципальна соціально-економічна політика” (для бакалаврів, спеціалістів). – К.: МАУП, 2008. – 42 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, зміст самостійної роботи з дисципліни “Муніципальна соціально-економічна політика”, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є важливою складовою навчального процесу, яка сприяє активізації засвоєння студентом знань та їх реалізації, а також формує вміння навчатися. Самостійна робота студентів є основним засобом опанування навчального процесу студентами у вільний від навчання час.

Метою самостійної роботи є сприяння якнайглибшому засвоєнню студентами знань з дисципліни “Муніципальна соціально-економічна політика” та вироблення в них вмінь і навичок, необхідних для підготовки фахівців з менеджменту організацій, для майбутньої роботи в органах місцевого самоврядування, державного управління, громадських організаціях, муніципальних установах, галузях міського господарства. Крім цього, методичні матеріали передбачають опанування в повному обсязі навчальної програми та формування самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завданням самостійної роботи студентів є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань і наукових робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

Самостійна робота студентів з дисципліни “Муніципальна соціально-економічна політика” становить не менше 33 % часу, необхідного для виконання основної освітньої програми з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти і науки України щодо кількості годин аудиторних занять на тиждень. Зміст самостійної роботи студента з дисципліни “Муніципальна соціально-економічна політика” визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача. У пропонованих методичних рекомендаціях розглядаються форми самостійної роботи студентів, порядок організації та контролю самостійної роботи. Подаються основні питання з курсу дисципліни, питання для самоконтролю, теми рефератів, а також тестові завдання.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“МУНІЦИПАЛЬНА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінарські (практичні) заняття	Самостійна робота студентів
1	2	3	4	5
	Змістовий модуль I. Особливості розвитку муніципальної соціально-економічної політики в Україні			
1	Основні поняття муніципальної соціально-економічної політики. Роль органів державного управління у здійсненні муніципальної соціально-економічної політики	2		2
2	Законодавче забезпечення муніципальної соціально-економічної політики	2		
	Змістовий модуль II. Матеріальні та фінансово-економічні ресурси розвитку міст			
3	Особливості формування фінансово-економічних ресурсів міст	2		2
4	Муніципальний бюджет і фінанси	2	2	
5	Економіка міст	2		2
6	Житлово-комунальне господарство міст та його складові	2	2	
7	Системи водопостачання і водовідведення в містах		2	

1	2	3	4	5
8	Муніципальна енергетика та система енергозбереження міст		2	
9	Електропостачання міст	2		2
10	Міський пасажирський транспорт		2	
Змістовий модуль III. Муніципальна політика зі сталого соціально-економічного розвитку міст				
11	Стратегічне планування як один з головних елементів сталого соціально-економічного розвитку міст	2	2	
12	Муніципальна політика зі сталого розвитку соціальної сфери міст		2	2
13	Інноваційна спрямованість та ефективність розвитку міст	2		2
14	Оптимізація управління системою життєзабезпечення та розвитку міста	2		2
15	Бізнес-інкубатори	2		2
16	Бізнес-клімат	2		2
Разом годин: 54		22	14	18

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
“МУНІЦИПАЛЬНА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА
ПОЛІТИКА”

**Змістовий модуль I. Особливості розвитку муніципальної
соціально-економічної політики в Україні**

**Тема 1. Основні поняття муніципальної
соціально-економічної політики. Роль органів
державного управління у здійсненні муніципальної
соціально-економічної політики**

1. Поняття “Муніципальна соціально-економічна політика”.
2. Роль органів державного управління в реалізації муніципальної соціально-економічної політики.
3. Головні перешкоди на шляху до успішної реалізації муніципальної соціально-економічної політики.
4. Бюджетні проблеми муніципалітетів.
5. Питання розробки стратегії соціально-економічного розвитку міст.

Питання для самоконтролю

1. Визначення поняття “муніципалітет”.
2. Що таке муніципальне управління?
3. Основні складові муніципальної власності.
4. Сутність муніципальної соціально-економічної політики.
5. Вплив органів державного управління на реалізацію муніципальної соціально-економічної політики.
6. Роль органів місцевого самоврядування в реалізації соціально-економічної політики.

Теми рефератів

1. Взаємодія органів державного управління та місцевого самоврядування в реалізації муніципальної соціально-економічної політики.
2. Роль державної влади та управління в реалізації регіональної та муніципальної соціально-економічної політики.
3. Особливості проведення бюджетної реформи в Україні в контексті зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування.

4. Основні напрями діяльності органів місцевого самоврядування з розв'язання соціально-економічних проблем міст.
5. Шляхи реформування фінансової бази місцевого самоврядування в сучасній Україні.

Тестові завдання

I. Муніципальне управління – це:

- а) наукова дисципліна в системі економічних знань, яка вивчає управління соціально-економічними системами різноманітного рангу;
- б) форма управління місцевою (муніципальною) власністю;
- в) право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно або під відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в інтересах місцевого населення у межах Конституції і законів;
- г) правильні відповіді “а” і “б”.

II. Муніципалітет – це:

- а) одиниця соціально-територіальної структури суспільства, як правило, місто та належні до нього місцевості, які охоплені єдиною системою управління на основі самоврядування;
- б) орган в системі місцевого самоврядування, як правило, виборний;
- в) правильні відповіді “а” і “б”;
- г) правильних відповідей немає.

III. Важливими питаннями соціально-економічного розвитку міст України є:

- а) розвиток малого та середнього бізнесу;
- б) розвиток людських ресурсів;
- в) розвиток комунальної інфраструктури;
- г) усі відповіді правильні.

IV. До компетенції муніципалітетів належить:

- а) здійснення права комунальної власності, в тому числі й на землю (володіння, користування і розпорядження);
- б) здійснення соціального догляду за особами похилого віку та інвалідами, соціальної допомоги іншим категоріям населення;

- в) вирішення питань містобудування й архітектури;
- г) усі відповіді правильні.

Література [5; 11; 12; 16; 21; 24; 29; 31; 45; 57]

Тема 2. Законодавче забезпечення муніципальної соціально-економічної політики

1. Муніципалітети в системі місцевого самоврядування.
2. Організаційно-правова, матеріальна та фінансова основа розвитку місцевого самоврядування.
3. Законодавче забезпечення фінансування місцевого самоврядування.
4. Бюджетні повноваження муніципалітетів.
5. Повноваження муніципалітетів у культурно-освітній сфері.

Питання для самоконтролю

1. Вплив органів місцевого самоврядування на формування муніципальних бюджетів.
2. Повноваження муніципальних властей у сфері соціального захисту населення.
3. Які законодавчі акти регулюють соціально-економічну політику міст?
4. Повноваження муніципалітетів у сфері зовнішньоекономічної діяльності.
5. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища.
6. Повноваження органів місцевого самоврядування в галузі побутового, торговельного обслуговування населення та громадського харчування.
7. Повноваження муніципалітетів у сфері культури, фізкультури і спорту.

Теми рефератів

1. Повноваження муніципалітетів у галузі бюджету, фінансів і цін.
2. Повноваження муніципалітетів щодо управління комунальною власністю.
3. Повноваження органів місцевого самоврядування в галузі житлово-комунального господарства.

4. Повноваження муніципалітетів у галузі транспорту та зв'язку.
5. Повноваження муніципалітетів у сфері будівництва.
6. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері освіти та охорони здоров'я.

Тестові завдання

I. Організаційно-правову, матеріальну та фінансову основу місцевого самоврядування регулює така стаття Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні":

- а) 10;
- б) 12;
- в) 14;
- г) 16.

II. Повноваження виконавчих комітетів міст у сфері соціального захисту населення відображені у такій статті Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні":

- а) 34;
- б) 19;
- в) 32;
- г) немає правильних відповідей.

III. Хартія українських міст була прийнята:

- а) 26 червня 1996 р.;
- б) 26 червня 1997 р.;
- в) 26 червня 1998 р.;
- г) 6 червня 1999 р.

IV. Хартію українських міст було прийнято:

- а) Асоціацією міст України;
- б) Верховною Радою України;
- в) Кабінетом Міністрів України;
- г) правильних відповідей немає.

Література [4; 6; 11; 14; 15; 17; 18; 24; 45; 51]

Змістовий модуль II. Матеріальні та фінансово-економічні ресурси розвитку міст

Тема 3. Особливості формування фінансово-економічних ресурсів міст

1. Роль комунальних підприємств, установ та організацій у соціально-економічному розвитку міста.

2. Муніципальна (комунальна) власність та її ознаки.
3. Фінансовий стан муніципальних підприємств та установ в українських містах.
4. Проблема підвищення ефективності управління комунальною власністю і загального матеріально-фінансового становища територіальної громади.
5. Інформація як шлях підвищення ефективності управління матеріальними та фінансово-економічними ресурсами міст.
6. Основні напрями підвищення ефективності управління матеріальними та фінансово-економічними ресурсами міст.
7. Геоінформаційні системи (ГІС). Значення ГІС у соціально-економічному управлінні містом.

Питання для самоконтролю

1. Роль комунальних підприємств, установ та організацій у соціально-економічному розвитку міст.
2. Головні недоліки розвитку транспортної інфраструктури у великих і малих містах.
3. У чому полягає значення інформатизації?
4. Основні шляхи вирішення проблеми підвищення ефективності управління матеріальними та фінансово-економічними ресурсами міст.
5. Що таке багатофункціональні інформаційні системи (ІС)?
6. Значення Геоінформаційних систем (ГІС) у соціально-економічному управлінні українським містом з боку органів місцевого самоврядування.

Теми рефератів

1. Особливості управління підприємствами муніципальної власності.
2. Особливості розвитку транспортної інфраструктури у великих і малих містах.
3. Роль органів місцевого самоврядування у підвищенні ефективності управління матеріальними та фінансово-економічними ресурсами міст.
4. Напрями підвищення ефективності управління матеріальними та фінансово-економічними ресурсами міст.
5. Комунальний кредит, муніципальні позики, комунальні банки, цільові фонди як складові фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

Тестові завдання

I. До складу матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування належить:

- а) рухоме і нерухоме майно, яке перебуває у комунальній власності; доходи муніципальних бюджетів; кошти з обласного та державного бюджету;
- б) рухоме і нерухоме майно, яке перебуває у комунальній власності; доходи муніципальних бюджетів; позабюджетні, в тому числі валютні фонди; інші кошти; земля та інші природні ресурси, що перебувають у комунальній власності; об'єкти спільної власності територіальних громад, що перебувають в управлінні районних та обласних рад;
- в) доходи муніципальних бюджетів; кошти підприємств комунальної власності; об'єкти спільної власності територіальних громад, що перебувають в управлінні районних та обласних рад;
- г) рухоме і нерухоме майно, яке перебуває у комунальній власності; доходи муніципальних бюджетів; позабюджетні, в тому числі валютні фонди; інші кошти; земля та інші природні ресурси, що є у комунальній власності; кошти державного та обласного бюджетів України, Міжнародного валютного фонду, інших міжнародних фінансових інститутів.

II. Комунальний кредит — це:

- а) позика з державного бюджету органам місцевого самоврядування з метою здійснення останніми інвестиційних проектів;
- б) кошти, які надаються органами місцевого самоврядування муніципальним заводам і фабрикам, підприємствам житлово-комунального господарства, фізичним та юридичним особам;
- в) кошти, які надаються міжнародними фінансовими організаціями, а також приватними підприємствами та державними установами для здійснення органами місцевого самоврядування інвестиційних проектів;
- г) сукупність економічних відносин між органами місцевого самоврядування, з одного боку, та фізичними і юридичними особами — з іншого, при яких місцеве самоврядування виступає найчастіше в якості позичальника, рідше — кредитора.

III. Основними формами запозичень до муніципальних бюджетів є:

- а) випуск облігацій внутрішніх місцевих позик; отримання позик, кредитних ліній у фінансових установах;

- б) випуск облігацій внутрішніх місцевих позик; випуск муніципальних лотерей;
- в) випуск муніципальних лотерей; отримання позик, кредитних ліній у фінансових установах;
- г) отримання коштів від фізичних та юридичних осіб, державних установ та організацій під заставу муніципальної власності; випуск облігацій внутрішніх місцевих позик.

IV. Першим документом, який регламентував утворення позабюджетних фондів місцевого самоврядування, був:

- а) Закон України “Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування” від 7 грудня 1990 р.;
- б) Закон України “Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування” від 26 березня 1992 р.;
- в) Закон України “Про бюджетну систему Української РСР” від 5 грудня 1990 р.;
- г) Закон “Про загальні засади місцевого самоврядування і місцевого господарства в СРСР” від 9 квітня 1990 р.

Література [1; 12; 18; 19; 21; 24; 29; 30; 32; 45]

Тема 4. Муніципальний бюджет і фінанси

1. Місцеві податки і збори як основа фінансової спроможності муніципальних властей.
2. Механізм розподілу податкових надходжень між бюджетами різних рівнів: український і зарубіжний досвід.
3. Види муніципальних податків і зборів в Україні.
4. Проблема занижених ставок місцевих податків і зборів.
5. Особливості реформування доходів муніципальних бюджетів.
6. Основні статті прибутків і видатків муніципальних бюджетів.
7. Основні напрями реформування системи фінансового забезпечення муніципалітетів.

Питання для самоконтролю

1. Які основні види місцевих податків і зборів існують у зарубіжних країнах?
2. У чому полягають проблеми зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів в умовах поглиблення соціально-економічних реформ?

3. Яку частку в муніципальних бюджетах займають трансферти, субвенції та інші перерахунки з державного бюджету?
4. У чому полягає проблема недостатнього забезпечення фінансовими ресурсами муніципальних органів влади для виконання ними делегованих повноважень?
5. Особливості ресурсного забезпечення видатків муніципальних бюджетів на делеговані повноваження.
6. У чому полягає проблема залежності муніципальних властей від центрального уряду в ухваленні рішень щодо доходів і видатків?
7. Яким чином обмеженість можливостей органів місцевого самоврядування впливає на збільшення ефективності збору податків, що формують муніципальні бюджети?
8. Права органів місцевого самоврядування у сфері місцевого оподаткування.

Теми рефератів

1. Муніципальні бюджети в структурі місцевих фінансів.
2. Особливості формування муніципальних бюджетів великих і малих міст України.
3. Власні та закріплені державою доходи муніципальних бюджетів.
4. Статті видатків муніципальних бюджетів.
5. Система муніципальних позик як один з напрямів муніципальних властей з наповнення місцевих бюджетів і соціально-економічного розвитку міст.
6. Управління муніципальними фінансами.
7. Особливості формування муніципальних бюджетів і фінансів у зарубіжних країнах.

Тестові завдання

I. Доходи муніципальних бюджетів формуються за рахунок:

- а) власних джерел і міжбюджетних трансфертів;
- б) власних джерел і закріплених загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів, міжбюджетних трансфертів;

- в) власних джерел, закріплених загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів, муніципальних позик;
- г) власних джерел, закріплених загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів, муніципальних позик і комунальних кредитів.

II. Основними статтями доходів бюджетів міст є:

- а) місцеві податки і збори;
- б) податок на прибуток підприємств і прибутковий податок з громадян;
- в) місцеві податки та збори, податок на прибуток підприємств і прибутковий податок з громадян;
- г) місцеві податки і збори, прибутковий податок з громадян.

III. Витрати муніципальних бюджетів – це:

- а) витрати на фінансування закладів освіти та охорони здоров'я;
- б) витрати на утримання органів місцевого самоврядування та муніципальних установ;
- в) економічні відносини, що виникають у зв'язку з фінансуванням власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування;
- г) витрати на утримання органів місцевого самоврядування.

IV. Головними статтями видатків муніципальних бюджетів є:

- а) видатки на утримання органів державного управління та місцевого самоврядування;
- б) видатки на розвиток житлово-комунального господарства та на утримання органів місцевого самоврядування;
- в) видатки на фінансування закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту і соціального забезпечення, а також витрати на утримання органів державної влади та управління і місцевого самоврядування;
- г) видатки на розвиток житлово-комунального господарства, фінансування закладів освіти та охорони здоров'я.

Література [1; 13; 22; 23; 32; 38; 42; 50; 52; 54]

Тема 5. Економіка міст

1. Сутність економіки міст.
2. Сектор муніципального бізнесу.
3. Складові сектора муніципального бізнесу.
4. Роль муніципальних властей у формуванні сприятливого інвестиційного клімату міст.
5. Особливості розвитку малого бізнесу в містах України.

Питання для самоконтролю

1. Що таке економіка міст?
2. Особливості розвитку муніципальних економічних систем.
3. Основні складові сектора муніципального бізнесу.
4. Характеристика ролі муніципальних властей у формуванні сприятливого інвестиційного клімату міст.
5. Проблеми оподаткування малого бізнесу до муніципальних бюджетів.
6. Основні проблеми розвитку малого бізнесу в містах.

Теми рефератів

1. Сектор муніципального бізнесу та його складові.
2. Особливості формування сприятливого інвестиційного клімату в містах України.
3. Роль банківської системи в економіці міст.
4. Малий бізнес у містах України та проблеми його розвитку.
5. Роль органів місцевого самоврядування в розвитку малого бізнесу.
6. Система охорони здоров'я в соціально-економічній структурі міст України.

Тестові завдання

I. Сектор муніципального бізнесу повинен включати:

- а) високоприбуткові (дохідні) муніципальні підприємства (фірми);
- б) муніципальну торгівлю (магазини, лотки та ін.);
- в) муніципальні готелі, ресторани, кафе тощо (інфраструктуру туризму, розважально-видовищні заклади);
- г) муніципальні фінансові установи (муніципальний фінансовий фонд, страхове муніципальне агентство);
- д) усі відповіді правильні.

II. Переважну більшість доходів багатьох міст України нині становлять:

- а) муніципальні податки і збори;
- б) доходи від продажу комунальної власності;
- в) доходи від здачі в оренду об'єктів комунальної власності;
- г) правильні відповіді "б" і "в".

III. Основними проблемами розвитку малого бізнесу в містах України є:

- а) високий рівень оподаткування та недосконалість нормативно-правового поля;
- б) адміністративні бар'єри та маркетингові проблеми;
- в) правова безграмотність населення;
- г) усі відповіді правильні.

IV. Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування згідно з Конституцією України виступає:

- а) муніципальний бізнес;
- б) комунальна власність;
- в) підприємства житлово-комунального господарства;
- г) правильних відповідей немає.

Література [5; 12; 16; 19–21; 24; 29; 30; 45]

Тема 6. Житлово-комунальне господарство міст та його складові

1. Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) як соціально важлива життєзабезпечувальна галузь муніципального господарства.
2. Складові житлово-комунального господарства міст України.
3. Характеристика загального стану ЖКГ міст.
4. Аналіз стану житлово-комунальних послуг міського господарства.
5. Проблема реконструкції житлових будинків перших масових серій.
6. Створення конкурентного середовища та заходи з економічного стимулювання діяльності житлових організацій.
7. Проблема реформування управління житлом.

Питання для самоконтролю

1. Які заходи проводяться муніципальними властями з реформування ЖКГ та підвищення його ефективності?
2. У чому полягає проблема будівництва та отримання нового житла?
3. Особливості приватизації житлового фонду.
4. Основні напрями удосконалення роботи ЖКГ.
5. Шляхи реформування оплати за житлово-комунальні послуги.
6. Визначення поняття об'єктивного підходу в управлінні міською нерухомістю.

Теми рефератів

1. Загальний стан роботи ЖКГ міст України.
2. Структура житлово-комунального господарства міст України.
3. Напрями удосконалення роботи ЖКГ.
4. Шляхи реформування житлово-комунального господарства міст України та проблеми залучення інвестицій у галузь.
5. Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків як один із напрямів управління міською нерухомістю.

Тестові завдання

I. Складовими житлово-комунального господарства міст України є:

- а) житлове господарство та система водопостачання і водовідведення;
- б) житлове господарство, муніципальна енергетика та система енергозбереження;
- в) житлове господарство, системи водопостачання і водовідведення в містах, муніципальна енергетика та система енергозбереження міст, електропостачання міст;
- г) житлове господарство, системи водопостачання і водовідведення в містах, муніципальна енергетика та система енергозбереження міст, електропостачання міст, міський пасажирський транспорт.

II. Серед низки проблем житлово-комунального господарства міст України головною невирішеною проблемою залишається:

- а) зношеність основних фондів;
- б) проблема стовідсоткової оплати населенням наданих послуг;
- в) проблема приватизації підприємств галузі;
- г) незадовільне фінансування підприємств ЖКГ з муніципальних бюджетів.

III. Серед проблем приватизації житлового фонду головною залишається:

- а) проблема низької приватизації житла фізичними особами;
- б) проблема приватизації місць загального користування житлових будинків, які залишаються у власності місцевих рад;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

IV. Відомчий житловий фонд належить:

- а) органам державної влади та управління;
- б) органам місцевого самоврядування;

- в) органам державної влади та управління і місцевого самоврядування;
- г) співвласникам багатоквартирних будинків.

Література [16; 20; 26; 27; 30; 36; 40; 47; 55; 56]

Тема 7. Системи водопостачання і водовідведення в містах

1. Сучасний стан галузі водопостачання в містах України.
2. Зношеність основних фондів водоводів і мереж як одна з головних проблем системи водопостачання.
3. Головні проблеми розвитку системи водопостачання.
4. Заходи муніципальних властей щодо розв'язання проблем водопостачання населення.
5. Сучасний стан системи водовідведення в українських містах і шляхи його реформування.

Питання для самоконтролю

1. Основні складові системи водопостачання в українських містах.
2. Сучасний стан системи водопостачання та водовідведення в містах України.
3. Які основні заходи проводять муніципальні власті з метою вирішення проблем водопостачання населення?
4. Основні напрями органів місцевого самоврядування щодо реформування систем водопостачання та водовідведення в українських містах.
5. Основні складові потужностей міських очисних споруд.
6. Стратегічні напрями розвитку систем водопостачання та водовідведення в українських містах.

Теми рефератів

1. Проблеми функціонування систем водопостачання та водовідведення в містах.
2. Стратегічні напрями розвитку систем водопостачання та водовідведення в українських містах.
3. Політика органів місцевого самоврядування з вирішення проблем водопостачання населення.
4. Політика органів місцевого самоврядування з реформування систем.

5. Особливості функціонування системи водопостачання населення в містах України (на прикладі Києва, Харкова, Дніпропетровська, Одеси, Донецька, Запоріжжя, Львова).

Тестові завдання

I. Головною причиною передкризового стану роботи систем водопостачання та водовідведення в містах України є:

- а) відсутність конкурентного середовища у водопровідно-каналізаційному господарстві міст України;
- б) недостатня привабливість підгалузі з погляду потенційних вітчизняних і зарубіжних інвесторів та слабка можливість самофінансування;
- в) застосування в галузі витратного ціноутворення;
- г) надзвичайно велика зношеність основних фондів по водоводах і водомережах;
- д) правильні відповіді “а” і “г”.

II. Стратегічними напрямками органів місцевого самоврядування з розвитку системи водопостачання міст України є:

- а) запровадження державного моніторингу якості води в річках України з розробкою прогнозів щодо можливого забруднення води токсичними компонентами та проведення сертифікації поверхневої води на її відповідність нормам, що стосуються джерел питного водопостачання;
- б) проведення повного комплексу науково-дослідних і проектно-дослідних робіт, спрямованих на розробку технології попереднього очищення води в річках України;
- в) розробка технології очищення води;
- г) усі відповіді правильні.

III. Стратегічними напрямками розвитку систем водовідведення в містах України є:

- а) створення інформаційно-аналітичної системи управління водовідведенням міст;
- б) впровадження системи методів санації трубопроводів з використанням полімерних, керамічних та інших матеріалів;
- в) розробка нормативно-правових документів щодо правил експлуатації річок;
- г) правильні відповіді “а” і “б”.

IV. Фінансовими напрямами розвитку системи водопостачання в містах України є:

- а) вирішення питання щодо виділення капітальних вкладів на реконструкцію системи водопостачання міста та обладнання будинковими лічильниками холодної і гарячої води всіх багатопверхових будинків;
- б) поступове запровадження багатоставочного ступеневого тарифу для населення за споживання води і проведення переоцінки основних фондів з метою збільшення амортизаційних відрахунків;
- в) реформування, демонополізація галузі з метою покращення фінансового стану підприємств;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильні відповіді “б” і “в”.

Література [16; 19; 20; 24; 26; 27; 29; 30; 36; 56]

Тема 8. Муніципальна енергетика та система енергозбереження міст

1. Нормативно-правова база функціонування муніципальної енергетики й енергопостачання.
2. Структурна перебудова економіки України як засіб політики енергозбереження на муніципальному рівні.
3. Організаційно-фінансове забезпечення енергопостачання та енергозбереження на муніципальному рівні.
4. Характеристика системи централізованого теплопостачання (СТЦ) найбільших міст України.
5. Політика муніципальних служб щодо вибору та розміщення джерел теплової енергії стосовно споживачів.
6. Заходи муніципальних служб стосовно зниження втрат теплоти у споживачів.
7. Сучасний стан газової галузі та характеристика газопостачання регіонів і муніципалітетів.
8. Основні заходи муніципальних властей щодо підвищення ефективності газопостачання міст.

Питання для самоконтролю

1. Зв'язок системи енергозбереження з навколишнім середовищем українських міст.
2. Світовий досвід теплопостачання міст.

3. Загальний стан і шляхи реконструкції джерел теплоти в найбільших містах України.
4. У чому полягає організація планування і управління системи централізованого теплопостачання?
5. Основні джерела газопостачання міст України.
6. Структура системи енергопостачання та енергозбереження в містах зарубіжних країн.
7. Використання геоінформаційних систем (ГІС) для підвищення ефективності експлуатації системи централізованого теплопостачання (СТЦ).
8. Особливості функціонування системи енергопостачання та енергозбереження в зарубіжних країнах.

Теми рефератів

1. Особливості функціонування енергетичного комплексу міст.
2. Організаційно-фінансове забезпечення енергопостачання та енергозбереження на муніципальному рівні.
3. Структурна перебудова економіки України як засіб політики енергозбереження на муніципальному рівні.
4. Світовий досвід теплопостачання міст.
5. Сучасний стан газової галузі та характеристика газопостачання регіонів і муніципалітетів.
6. Структура системи енергопостачання та енергозбереження в містах зарубіжних країн.

Тестові завдання

1. Економії енергоресурсів у системі енергопостачання міст України можна досягти завдяки:

- а) оптимізації вибору палива для існуючих типів енергоустанов та їх використання;
- б) ощадливому й обґрунтованому підбиранню матеріалів для транспортних машин і механізмів, економії ресурсів;
- в) реконструкції діючих виробництв за умови радикального підвищення їх ефективності;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильних відповідей немає.

II. Щоб досягти енергозбереження у промисловості міст, необхідно здійснити:

- а) виробництво і використання високоефективного енергозберігаючого устаткування;
- б) впровадження нових технологій і пошук нових матеріалів;
- в) удосконалення обліку і контролю;
- г) правильні відповіді “а” і “в”;
- д) усі відповіді правильні.

III. Перспективним напрямом розвитку тепlopостачання міст України може стати:

- а) централізоване тепlopостачання, яке повинне бути найбільш ефективним за питомими експлуатаційними характеристиками і капітальними витратами;
- б) децентралізоване тепlopостачання, яке повинно бути максимально наближеним до споживача;
- в) поєднання централізованого та децентралізованого тепlopостачання міст України;
- г) децентралізоване постачання двох видів: використання котелень (дахових, вбудованих чи окремо розташованих) та поквартирне тепlopостачання.

IV. Першочерговими завданнями, спрямованими на підвищення газопостачання міст, слід вважати:

- а) створення єдиного координаційного центру управління і прогнозування газоспоживання, визначення економічно оптимальних джерел газопостачання;
- б) розробка єдиної цінової політики на природний і зріджений газ для споживачів міст України;
- в) удосконалення обліку та контролю споживання газу споживачами, запровадження газових лічильників;
- г) усі відповіді правильні.

Література [12; 16; 20; 24; 26; 30; 36; 47; 56; 60]

Тема 9. Електропостачання міст

1. Сучасний стан електропостачання міст.
2. Головні споживачі електричної енергії.
3. Заходи муніципалітетів щодо шляхів підвищення роботи з електропостачання міст.

4. Завдання органів місцевого самоврядування, спрямовані на енергозбереження в електропостачанні.
5. Система енергозбереження в електропостачанні.
6. Стратегічні напрями забезпечення енергозбереження в системах електропостачання й освітлення міст.

Питання для самоконтролю

1. Визначення поняття “суспільні споживачі” електричної енергії в українських містах.
2. Хто є комунально-побутовими споживачами електричної енергії?
3. Роль міського електрифікованого пасажирського транспорту як одного з головних споживачів електричної енергії у великих містах.
4. Система енергозбереження в електропостачанні міст України.
5. Головні шляхи реформування системи електропостачання міст України.
6. Зарубіжний досвід електропостачання міст.

Теми рефератів

1. Стратегічні напрями реформування та розвитку систем електропостачання й освітлення міст.
2. Суспільні та комунально-побутові споживачі електричної енергії в українських містах.
3. Політика органів місцевого самоврядування з розвитку енергозбереження в електропостачанні міст України.
4. Особливості функціонування системи електропостачання в містах України (порівняльна характеристика).
5. Вітчизняний і зарубіжний досвід функціонування системи електропостачання міст (порівняльна характеристика).

Тестові завдання

І. Втрати електричної енергії в електромережах міст України в середньому становлять:

- а) 10–15 %;
- б) 15–20 %;
- в) 20–25 %;
- г) понад 25 %.

II. До комунальних споживачів електроенергії загальноміського призначення належать:

- а) системи тепло- та водопостачання і каналізації;
- б) електрифікований транспорт;
- в) зовнішнє освітлення, телебачення, радіо, зв'язок;
- г) усі відповіді правильні.

III. У сучасній Україні на міський електрифікований пасажирський транспорт відсоток споживання електроенергії становить:

- а) 10 %;
- б) 20 %;
- в) 30 %;
- г) 35 %.

IV. У внутріквартальному освітленні міст переважають такі види ламп:

- а) лампи накаливання;
- б) натрієві лампи;
- в) ртутні лампи;
- г) натрієві та ртутні лампи.

Література [12; 16; 19; 20; 24; 26; 29; 30; 36; 47]

Тема 10. Міський пасажирський транспорт

1. Сучасний стан міського пасажирського транспорту.
2. Основні тенденції розвитку галузі.
3. Стратегічне спрямування розвитку міського пасажирського транспорту в українських містах.
4. Умови ефективного функціонування транспортного підприємства.
5. Пропозиції щодо можливості залучення інвестицій у транспортну галузь і створення нових робочих місць.
6. Головні проблеми муніципального громадського транспорту, які потребують негайного розв'язання з боку муніципальних властей.

Питання для самоконтролю

1. Що таке стратегічне спрямування розвитку міського пасажирського транспорту в українських містах?
2. Головні недоліки роботи транспортних підприємств в українських містах.

3. У чому полягає взаємодія органів державного управління та місцевого самоврядування з реформування та подальшого функціонування міського пасажирського транспорту?
4. Маловитратні заходи муніципальних властей, орієнтовані на швидку окупність міського пасажирського транспорту.
5. Шляхи реформування міського пасажирського транспорту.
6. Політика ціноутворення органів місцевого самоврядування в міському пасажирському транспорті.

Теми рефератів

1. Сучасний стан розвитку та шляхи реформування міського пасажирського транспорту.
2. Тенденції розвитку міського пасажирського транспорту.
3. Взаємодія органів державного управління та місцевого самоврядування з реформування та подальшого сталого розвитку міського пасажирського транспорту.
4. Проблеми залучення інвестицій у транспортну галузь міського господарства.
5. Головні проблеми функціонування міського пасажирського транспорту, які потребують негайного вирішення.

Тестові завдання

I. Головними проблемами на шляху до ефективного розвитку комунального транспорту є:

- а) зношеність основної частини рухомого складу міського пасажирського транспорту;
- б) недостатнє фінансування з муніципальних бюджетів міського пасажирського транспорту;
- в) недостатня кількість рухомого складу міського пасажирського транспорту;
- г) правильних відповідей немає;
- д) усі відповіді правильні.

II. Метою підвищення ефективності місцевого самоврядування стосовно управління міським транспортом є:

- а) оновлення рухомого складу міського пасажирського транспорту;
- б) розробка і реалізація комплексу дієвих заходів, спрямованих на збереження функціональних можливостей транспортної схеми міст та її розвитку для вирішення першочергових проблем перевезення пасажирів;

- в) приватизація комунальних транспортних підприємств;
- г) правильні відповіді “а” і “б”.

III. Головним завданням розвитку міського пасажирського транспорту є:

- а) створення транспортної системи, яка б повністю забезпечувала потреби міського населення у транспортних послугах при ефективному використанні наявних ресурсів;
- б) виконання системного аналізу; створення системи контролю пасажиропотоків у містах;
- в) розробка пропозицій і проведення реконструкції дорожньо-транспортної мережі та маршрутних систем міст;
- г) визначення джерел фінансування для реформування транспортних систем міст.

IV. Першочерговими маловитратними заходами, орієнтованими на швидку окупність міського пасажирського транспорту, повинні стати:

- а) перегляд наземної транспортної схеми міста;
- б) скорочення випуску рухомого складу або скасування деяких наземних маршрутів, які дублюють лінії метрополітену в найбільших містах України;
- в) взаємне узгодження розкладів руху різних видів транспорту на маршрутах;
- г) створення умов для можливості зручної пересадки пасажирів у транспортних вузлах;
- д) усі відповіді правильні.

Література [12; 20; 24; 28-30; 41; 48]

Змістовий модуль III. Муніципальна політика зі сталого соціально-економічного розвитку міст

Тема 11. Стратегічне планування як один з головних елементів сталого соціально-економічного розвитку міст

1. Сутність стратегічного планування.
2. Особливості стратегічного управління соціально-економічним розвитком міст.
3. Специфіка управління соціально-економічним розвитком міст.
4. Своєрідність української стратегії планування муніципального соціально-економічного розвитку.

5. Аналіз зовнішнього середовища міст.
6. Розробка програми соціально-економічного розвитку міст України.
7. Особливості стратегічного планування в зарубіжних країнах.

Питання для самоконтролю

1. Головні пріоритети стратегічного плану розвитку міст.
2. Що таке визначення цілей розвитку міст?
3. Сильні та слабкі сторони розвитку міст.
4. У чому полягає розробка плану конкретних дій і здійснення стратегії розвитку міст?
5. Розробка концепції розвитку міст.
6. Визначення понять “головна мета” та “принципи розвитку міст”.
7. Особливості стратегічного планування соціально-економічного розвитку міст у зарубіжних країнах.

Теми рефератів

1. Роль стратегічного планування у сталому соціально-економічному розвитку міст України.
2. Основні напрями стратегічного планування розвитку міст.
3. Своєрідність української стратегії планування муніципального соціально-економічного розвитку.
4. Пріоритети стратегічного плану розвитку міст.
5. Роль стратегічного планування в забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку муніципалітетів.
6. Визначення сильних і слабких сторін при стратегічному плануванні розвитку міст.

Тестові завдання:

I. Стратегічне планування розвитку міст — це:

- a) заходи органів місцевого спрямування, спрямовані на довготривалий розвиток усіх галузей міського господарства, а також соціальної сфери;
- б) перспективний, довготерміновий план розвитку міської економіки, системи соціального забезпечення та соціальної підтримки громадян на території муніципалітетів;
- в) перспективний план сталого соціально-економічного розвитку міст;
- г) правильних відповідей немає.

II. У часовому вимірі планування (управління) буває:

- а) стратегічне та середньострокове;
- б) поточне та оперативне;
- в) стратегічне та поточне;
- г) правильні відповіді “а” і “б”.

III. Тривалість стратегічного плану розвитку міста становить:

- а) понад 5 років;
- б) від 5 до 10 років;
- в) 10–15 років;
- г) більше 15 років.

IV. Під час складання проекту стратегічного планування розвитку міста враховуються такі інтегральні показники:

- а) економічний потенціал міста;
- б) рівень життя населення;
- в) життєзабезпечення міста;
- г) правильні відповіді “а” і “б”;
- д) правильних відповідей немає.

Література [8; 12; 16; 19; 25; 30; 37; 41; 46; 49]

Тема 12. Муніципальна політика зі сталого розвитку соціальної сфери міст

1. Роль держави в розвитку соціальної сфери муніципалітетів.
2. Муніципальна політика соціального розвитку в системі державної соціальної політики.
3. Соціальні пільги та інші види соціальної допомоги.
4. Проблема безробіття в містах України та заходи муніципальних властей щодо його подолання.
5. Форми та види соціального обслуговування.
6. Особливості здійснення соціального обслуговування населення з боку муніципальних установ.
7. Питання реформування соціальних відносин у муніципалітетах.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає специфіка управління соціально-економічним розвитком міст?
2. Головні особливості муніципальної політики в соціальній сфері.
3. Роль держави в розвитку соціальної сфери муніципалітетів.

4. У чому полягає соціальна підтримка малозабезпечених і працездатних громадян з боку муніципалітетів?
5. Які органи місцевого самоврядування здійснюють соціальне обслуговування населення?
6. Які існують види соціальних пільг?
7. Заходи муніципалітетів, які спрямовані на зменшення рівня безробіття в містах України.

Теми рефератів

1. Сутність і головні особливості муніципальної політики в соціальній сфері.
2. Законодавче забезпечення розвитку соціальної інфраструктури міст.
3. Соціальні пільги та інші види соціальної допомоги.
4. Особливості соціальної підтримки малозабезпечених і працездатних громадян з боку муніципалітетів.
5. Форми та види соціального обслуговування населення.
6. Заходи муніципальних властей щодо подолання безробіття в містах України.

Тестові завдання

I. До основних випадків соціального забезпечення належать:

- а) старість, тимчасова втрата працездатності, повна втрата працездатності;
- б) втрата годувальника, безробіття;
- в) підвищені витрати у зв'язку із сімейними обставинами;
- г) правильних відповідей немає;
- д) усі відповіді правильні.

II. Для оцінки ефективності соціального забезпечення використовують такі критерії:

- а) рівень життя працездатних і задоволення їхніх потреб за рахунок фондів соціального забезпечення, а також якість обслуговування працездатних;
- б) оперативність здійснення нових заходів щодо соціального забезпечення загалом та її окремих підсистем і органів;
- в) автоматизація процесу обробки інформації та прийняття рішень;
- г) усі відповіді правильні.

III. Основними формами соціального обслуговування населення є:

- а) соціально-побутова реабілітація, соціально-трудова реабілітація;
- б) соціально-культурне обслуговування, соціально-медичне обслуговування;
- в) платне та безоплатне соціальне обслуговування;
- г) правильні відповіді “а” і “б”.

IV. Міські та районні у містах центри зайнятості надають допомогу громадянам по безробіттю:

- а) протягом 6 місяців;
- б) протягом 12 місяців;
- в) протягом 24 місяців;
- г) правильних відповідей немає.

Література [4; 6; 7; 12; 15; 16; 20; 24; 43]

Тема 13. Інноваційна спрямованість та ефективність розвитку міст

- 1. Інноваційна основа соціально-економічного розвитку міста.
- 2. Політика міської виконавчої влади в галузі інновації.
- 3. Мета управління інноваціями міського комплексу.
- 4. Інноваційна політика в галузі міської промисловості.
- 5. Поняття технополісу. Вимоги до розміщення технополісів.
- 6. Підготовка програми розвитку технополісів.
- 7. Стратегія інноваційного розвитку міст. Проблеми стратегії інноваційного розвитку міст.
- 8. Сутність стратегії розвитку. Першочергові організаційні рішення стратегії розвитку міст.

Питання для самоконтролю

- 1. Основні принципи політики міської виконавчої влади в галузі інновації.
- 2. Характеристика моделей і програм інноваційного розвитку міст.
- 3. Що таке технополіс?
- 4. Особливості інноваційної політики органів місцевого самоврядування в галузі міської промисловості.
- 5. У чому полягає стратегія інноваційного розвитку міст?
- 6. Сутність стратегії розвитку.

Теми рефератів

1. Принципи інноваційної діяльності муніципальних органів влади.
2. Моделі та програми інноваційного розвитку міст.
3. Поняття технополісу. Вимоги до розміщення технополісів.
4. Затвердження програми розвитку технополісів.
5. Роль муніципальних органів влади у вирішенні проблем стратегії інноваційного розвитку міст.
6. Основні напрями концептуального, теоретичного і науково-практичного спрямування стратегії розвитку міст.

Тестові завдання:

I. Інновацію можна схарактеризувати як:

- а) розробку нових технологій з метою подальшого впровадження їх у виробництво;
- б) впровадження новітніх технологій на підприємства різних форм власності;
- в) зміну віддачі ресурсів або як зміну в цінності й задоволеності, одержуваних споживачем з використовуваних ним ресурсів (чи нововведення стосовно їх використання);
- г) усі відповіді правильні.

II. Найбільш слабкою ланкою серед учасників інноваційного процесу є:

- а) транспортна сфера;
- б) торгівля;
- в) торгівля та транспорт;
- г) виробництво, в тому числі промислове.

III. Кількість підприємств на 1000 чоловік населення становить в Україні:

- а) 20;
- б) 4;
- в) 8;
- г) 15.

IV. Інноваційна діяльність органів місцевого самоврядування повинна здійснюватися на таких принципах:

- а) конкурентності фінансування, в тому числі за допомогою грантів; демократії та самоорганізації в науковому співтоваристві, оцінюванні проектів на основі анонімного рецензування; заохочення співробітництва між всіма учасниками формування

новаторської діяльності міста: економіка — наука — підприємництво — політика — культура — інформаційна інфраструктура — ресурси;

- б) конкурентності фінансування, в тому числі за допомогою грантів; демократії та самоорганізації в науковому співтоваристві;
- в) конкурентності фінансування, в тому числі за допомогою грантів; демократії та самоорганізації в науковому співтоваристві; заохочення співробітництва між усіма учасниками формування новаторської діяльності міста: економіка — наука — підприємництво — політика — культура — інформаційна інфраструктура — ресурси;
- г) оцінюванні проектів на основі анонімного рецензування; заохочення співробітництва між всіма учасниками формування новаторської діяльності міста: економіка — наука — підприємництво — політика — культура — інформаційна інфраструктура — ресурси.

Література [5; 10; 12; 30; 31; 39; 44; 46; 59]

Тема 14. Оптимізація управління системою життєзабезпечення та розвитку міста

1. Принципи побудови системи управління життєзабезпеченням міста.
2. Об'єкт управління.
3. Формування ефективної системи місцевого самоврядування як складова ефективного управління життєзабезпеченням міста.
4. Характеристика цілей управління.
5. Формування цілей. Взаємопідтримування поставлених цілей.
6. Поділ інтегральних цілей функціонування на підцілі. Вибір і обґрунтування критеріїв досягнення цілей.

Питання для самоконтролю

1. Принципи побудови системи управління життєзабезпеченням міста.
2. У чому полягають складові механізми управління життєзабезпеченням міста?
3. Конкретність і вимірність управління.
4. Вибір і обґрунтування критеріїв досягнення цілей.
5. Що таке взаємопідтримування поставлених цілей?

Теми рефератів

1. Особливості оптимізації управління системою життєзабезпечення та розвитку міста в сучасній Україні.
2. Механізм управління системою життєзабезпечення міста та складові механізми управління.
3. Особливості формування цілей і завдань системи планування й управління соціально-економічним розвитком міста.
4. Конкретність і вимірність управління соціально-економічним розвитком міста.
5. Становлення ефективної системи місцевого самоврядування як складова ефективного управління життєзабезпеченням міста.

Тестові завдання

I. Ядром системи управління життєзабезпеченням і розвитком міста як соціально-економічної, організаційної системи є:

- а) механізм її функціонування;
- б) муніципальні установи;
- в) органи місцевого самоврядування;
- г) муніципальні установи та органи місцевого самоврядування.

II. Необхідність реформування системи управління містом обумовлена такими обставинами:

- а) існуюча система управління, що зберегла основні риси адміністративно-командних методів, не відповідає ринковим відносинам, що розвиваються, господарській самостійності, демократизації суспільства, і гальмує їхній розвиток;
- б) апарат управління, що функціонує в певний час, не підготовлений до впровадження сучасних методів теорії організаційного управління, активно розроблюваної закордонними ученими і які пройшли практичну апробацію в багатьох країнах, що стали на шлях ринкової економіки;
- в) практична реалізація сучасних методів управління сполучена із широким впровадженням інформаційних технологій і математичних методів обробки управлінської інформації, переходом до безпаперових технологій, що вимагає значних фінансових витрат і перепідготовку управлінських кадрів;
- г) усі відповіді правильні.

III. Складовою механізмів функціонування системи управління життєзабезпеченням міста є:

- a) механізм цілеполагання й цілей усієї системи загалом (окремих підсистем);
- б) механізм цілеполагання й мети окремих структурних елементів, підпорядкованих системі (підсистемі) верхнього рівня;
- в) механізм управління системою, (окремою) чи підсистемою (структурним елементом);
- г) усі відповіді правильні.

IV. Цілі системи планування й управління містом повинні мати такі характеристики:

- a) конкретність і вимірність цілей та часовий аспект;
- б) конкретність і часовий аспект;
- в) конкретність і вимірність цілей;
- г) правильних відповідей немає.

Література [5; 19; 30; 31; 41; 46; 59]

Тема 15. Бізнес-інкубатори

1. Сутність бізнес-інкубаторів.
2. Поява та розвиток бізнес-інкубаторів в Україні.
3. Умови успішної діяльності бізнес-інкубаторів.
4. Основні послуги, що надаються бізнес-інкубаторами.
5. Створення та діяльність бізнес-інкубаторів за кордоном.

Питання для самоконтролю

1. Що таке бізнес-інкубатори?
2. Коли з'явилися перші бізнес-інкубатори в Україні?
3. Мета та цілі бізнес-інкубаторів.
4. Роль органів місцевого самоврядування у створенні та діяльності бізнес-інкубаторів.
5. Основні види послуг, які надаються бізнес-інкубаторами.
6. Порівняльна характеристика діяльності бізнес-інкубаторів в Україні та за кордоном.

Теми рефератів

1. Роль органів місцевого самоврядування у створенні та діяльності бізнес-інкубаторів.
2. Мета, цілі та завдання бізнес-інкубаторів.
3. Принципи діяльності бізнес-інкубаторів.

4. Діяльність бізнес-інкубаторів в українських містах (Київ, Вінниця, Одеса, Ялта, Рівне, Полтава, Горлівка та ін.).
5. Роль бізнес-інкубаторів у розвитку малого бізнесу в українських містах.

Тестові завдання

I. Основною метою бізнес-інкубатора є:

- а) допомога новоствореним фірмам у досягненні зрілості, спроможності самостійного функціонування на ринку;
- б) надання підприємцям приміщень на пільгових умовах, різноманітних послуг з метою розвитку малого та середнього бізнесу на регіональному рівні;
- в) обидві відповіді правильні;
- г) правильних відповідей немає.

II. Перші бізнес-інкубатори з'явилися в Україні:

- а) у 1997 р.;
- б) у 1999 р.;
- в) у 1996 р.;
- г) у 1995 р.

III. Бізнес-інкубатор успішно діє, якщо:

- а) підтримка центральних і місцевих органів влади — важлива, але пряме втручання не потрібне;
- б) бізнес-інкубатори повинні діяти на принципах неприбутковості, проте вони мають досягнути самоооплатності, щоб стати життєздатними;
- в) правильно сформовано пакет послуг, включаючи приміщення, офісне та технологічне обладнання, тренінгові та консультаційні послуги, технічну підтримку та маркетинг, а також за умов, коли менеджмент, який розвиває та координує бізнесові, маркетингові та управлінські ресурси й відносини, спеціально пристосований відповідно до потреб бізнес-клієнтів;
- г) є доступ до фінансування, необхідного для становлення та зростання бізнесу;
- д) усі відповіді правильні.

IV. На сьогоднішній день в Україні зареєстровано бізнес-інкубаторів:

- а) понад 70;
- б) 45;

- в) понад 50;
- г) понад 60.

Література [2; 3; 25; 33; 34; 39; 53; 58; 59]

Тема 16. Бізнес-клімат

1. Поняття “бізнес-клімат”.
2. Особливості створення бізнес-клімату в містах України.
3. Значення сприятливого бізнес-клімату для соціально-економічного розвитку міст.
4. Бізнес-клімат за кордоном.
5. Бізнес-клімат і підтримка малого та середнього підприємництва.

Питання для самоконтролю

1. Що таке бізнес-клімат?
2. Роль органів місцевого самоврядування у створенні сприятливого бізнес-клімату.
3. Особливості створення сприятливого бізнес-клімату в містах України.
4. Методика дослідження бізнес-клімату в містах України.
5. Значення створення сприятливого бізнес-клімату для економіки міст.

Теми рефератів

1. Роль муніципалітетів у створенні сприятливого бізнес-клімату.
2. Методика дослідження бізнес-клімату в містах України.
3. Вплив сприятливого бізнес-клімату на соціально-економічний розвиток міст.
4. Бізнес-клімат в Україні та за кордоном (порівняльна характеристика).
5. Роль сприятливого бізнес-клімату в зміні соціально-економічних показників розвитку міст.

Тестові завдання:

I. Бізнес-клімат — це:

- а) створення сприятливих умов органами місцевого самоврядування на території міст з метою розвитку малого та середнього бізнесу, залучення іноземних інвестицій;

б) забезпечення органами місцевого самоврядування прозорості, однакових правил гри, стабільності, в тому числі правової, вирішення проблем страхування інвестицій, у тому числі іноземних, з метою сталого розвитку економіки міст;

в) обидві відповіді правильні;

г) правильних відповідей немає.

II. Органи місцевого самоврядування в найближчі роки визначили такі пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку міст Карпатського регіону:

а) розвиток туризму;

б) розвиток житлово-комунального господарства;

в) розвиток малого підприємництва;

г) правильні відповіді “а” і “в”.

III. Чернігівська міська рада стан бізнес-клімату в місті під час проведення опитування підприємців з 1 по 22 серпня 2006 р. оцінила як:

а) сприятливий;

б) задовільний;

в) незадовільний;

г) опитування підприємців не проводилося.

IV. Найбільш сприятливий бізнес-клімат створений у такому місті України:

а) у Луцьку;

б) у Чернігові;

в) у Києві;

г) у Донецьку.

Література [2; 9; 12; 35; 39; 44]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Азаров М. Я., Геєць В. М., Ярошенко Ф. О.* Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: У 6 т. — К., 2004. — Т. 5. Реформування міжбюджетних відносин і зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування. — 400 с.
2. *Бізнес-асоціації України та їх вплив на державну політику / Д. В. Ляпін, К. М. Ляпіна.* — К.: Ін-т конкурентного суспільства, 2005. — 128 с.

3. *Бізнес-інкубатори* в регіонах України // <http://www.mipmagazine.com.ua>
4. *Біленчук П. Д., Качур П. С., Кравченко В. В. та ін.* Соціальне партнерство та муніципальний розвиток: перші кроки. — К.: Влад і Влада, 1999. — 198 с.
5. *Бондар С. І., Заєць Т. А., Терон І. В.* Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія, методологія, практика. — К.: РВПС України, 2002. — 250 с.
6. *Бойко М. Д.* Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2006. — 380 с.
7. *Борецька Н. П.* Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і перспективи. — Донецьк, 2001. — 351 с.
8. *Гапоненко А. Л.* Стратегія соціально-економічного розвитку: страна, регіон, город. — М.: Изд-во РАГС, 2001. — 224 с.
9. *Дослідження бізнес-клімату* м. Чернігова // <http://www.chernihiv-oblast.gov.ua>
10. *Дрозденко В. М., Кир'ян В. А., Підмогильний М. В., Тевелєв О. М.* Промислово-інноваційна політика в м. Києві: Формування та реалізація. — К., 2003. — 153 с.
11. *Журавський В. С., Серьогін В. О., Ярмиш О. Н.* Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. — К.: Вид. дім “Ін Юре”, 2003. — 671 с.
12. *Івано-Франківськ.* Стратегічний план економічного розвитку. — Івано-Франківськ, 2005. — 85 с.
13. *Кравченко В.* Фінанси місцевого самоврядування України: проблеми становлення (1989–2001). — К., 2001. — 460 с.
14. *Лазор О. Д.* Основи місцевого самоврядування: Навч. посіб. — К., 2003. — 432 с.
15. *Мачульська Е. Е.* Право соціального забезпечення. — М., 2001. — 292 с.
16. *Мельник А. Ф., Монастирський Г. Л., Дудкіна О. П.* Муніципальний менеджмент: Навч. посіб. / За ред. д-ра екон. наук проф. А. Ф. Мельник. — К.: Знання, 2006. — 420 с.
17. *Місьцеве самоврядування:* Зб. нормат.-правових актів. — Х.: Гриф, 2002. — 688 с.
18. *Місьцеве самоврядування в столиці України* / За ред. О. М. Невелєва. — К., 2000. — 280 с.
19. *Онищук Г. І.* Міський господарський комплекс України: теорія та практика розвитку: Автореф. дис. на здоб. наук. ступеня д-ра екон. наук. — К., 2002. — 38 с.

20. *Поживанов М. О.* Українські вектори місцевого самоврядування. — К.: Альтерпрес, 2004. — 368 с.
21. *Президент України та державна регіональна і муніципальна політика* — К.: Логос, 2002. — 236 с.
22. *Про міський бюджет міста Дніпропетровська на 2006 рік* // <http://www.rada.dn.ua>
23. *Рішення Київської міської ради “Про бюджет міста Києва на 2006 рік”* // <http://www.km.gov.ua>
24. *Салій І.* Українські міста: питання власності і муніципального управління. — К., 2001. — 415 с.
25. *Стратегічний план економічного розвитку міста Луцька* // <http://www.lutsk.ua>
26. *Студінський В. А.* Маркетинг у житлово-комунальній сфері. — К.; Житомир, 2001. — 312 с.
27. *Ходирєва А. Є.* Міський господарський комплекс: напрямки реформування та ефективність функціонування: Автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. екон. наук. — К., 2004. — 20 с.
28. *Шканова О. М.* Маркетинг послуг: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2003. — 304 с.
29. *Шляхи реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні.* — К., 2005. — 215 с.
30. *Шумілікін В. А., Бабаєв В. М., Луговий В. І.* Підвищення ефективності місцевого самоврядування в Харкові на основі науково-технічного, соціально-економічного і кадрового потенціалу міста. — Х.: НТУ “ХПІ”, 2003. — 400 с.

Додаткова

31. *Андрєсюк Б. П.* Місцеве самоврядування в сучасній Україні: проблеми і перспективи. — К.: Інформ.-вид. центр, 1997. — 222 с.
32. *Александрюк Т. Ю.* Формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування // Міжнар. наук.-практ. конф. “Проблеми та перспективи розвитку фінансів місцевого самоврядування в Україні (20–25 квітня 2002 р.)”. — Дніпропетровськ, 2002. — С. 3–5.
33. *Бізнес-інкубатор: міф чи привід?* // <http://www.bila-cerkva.osp.ua>
34. *Бізнес-інкубатор: середовище взаємодії великих і малих підприємств Бізнес-інкубатор: міф чи привід?* // <http://www.academia.org.ua>

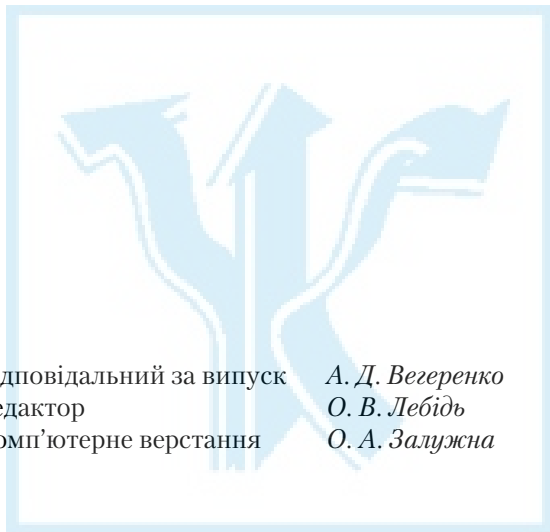
35. *Бізнес-клімат* на Яремчанщині // <http://www.yaremche.if.ua>
36. *Борковская В. Г.* Ценообразование в жилищном хозяйстве // *Жилищное и коммунальное хозяйство*. — 2000. — № 6. — С. 18–20.
37. *Брусак Р., Дробенко Г., Левчишин В.* Проблеми стратегічного планування розвитку населених пунктів та територій // *Проблеми малих міст України: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів — Золочів, 27–28 травня 2000 р.)*. — Л., 2000. — С. 28–33.
38. *Варга С. І.* Фінансові ресурси місцевого самоврядування: Автореф. дис. ... канд. екон. наук. — К., 2001. — 19 с.
39. *Відомості про працюючі бізнес-інкубатори, бізнес-центри, інноваційні центри* // <http://www.tu.edu.te.ua>
40. *Гриньків І.* Проблеми реформування міського житлово-комунального господарства // *Проблеми малих міст України: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів — Золочів, 27–28 травня 2000 р.)*. — Л., 2000. — С. 114–117.
41. *Дехтяренко Ю.* Стратегія розвитку міста: територіально-планувальний аспект // *Управління сучасним містом*. — 2001. — № 1–3. — С. 86–99.
42. *Заверуха О. Б.* Бюджетні повноваження органів місцевого самоврядування в Україні: Автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. юрид. наук. — К., 2001. — 20 с.
43. *Іваськевич І. О.* Організація соціального забезпечення: Курс лекцій. — Т., 2003. — 104 с.
44. *Калуш житиме за планом на межі фантастики* // <http://www.vikna.if.ua>
45. *Камто В., Пухтинський М.* Муніципальна політика Президента України / Фонд сприяння місцевому самоврядуванню України; Академія муніципального управління. — К., 2002. — 49 с.
46. *Комов В. В., Корнійчук В. П., Хом'як К. Д.* Стратегічний муніципальний менеджмент (інноваційний підхід до розвитку сучасного міста). — К.: Денеб, 2005. — 40 с.
47. *Корольов В. Ю.* Деякі аспекти регулювання ціноутворення у житлово-комунальному господарстві // *Прометей. Регіональний зб. наук. праць з економіки*. — Донецьк, 2005. — Вип. 2. — С. 143–146.
48. *Крісенко О. В.* Діяльність органів місцевого самоврядування в забезпеченні транспортних послуг: Автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. наук з держ. управління. — К., 2005. — 20 с.

49. *Кузьмін О., Завербний А.* Розвиток міст України: планування та інвестування // Проблеми малих міст України: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів — Золочів, 27–28 травня 2000 р.). — Л., 2000. — С. 77–79.
50. *Малярчук А. К.* Наповнення місцевих бюджетів в умовах розширення бюджетних прав органів місцевого самоврядування: Автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. екон. наук. — Т., 2006. — 21 с.
51. *Місьцеве самоврядування в Швеції* // Переваги місцевого самоврядування (29–30 травня 2001 р. м. Ірпінь, Київська область). — К.: Логос, 2001. — 194 с.
52. *Музика О.* Бюджети малих міст: проблеми сьогодення // Проблеми малих міст України: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів — Золочів, 27–28 травня 2000 р.). — Л., 2000. — С. 87–91.
53. *Операція “Інтеграція” (бізнес-інкубатори в Україні)* // <http://www.kmu.gov.ua>
54. *Пастернак М. М.* Місцеві позики як інструмент фінансування соціально-економічних програм органів місцевого самоврядування: Автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. екон. наук. — Ірпінь, 2001. — 16 с.
55. *Полуянов В. П.* Проблеми рентабельності комунальних послуг (на прикладі АТ “Хвиля”) // Економіст. — 1999. — № 1. — С. 58–61.
56. *Рыбалка А. Т.* Особенности развития конкурентной среды в жилищно-коммунальной сфере и проблемы повышения ее эффективности // Актуальні проблеми економіки. — 2003. — № 9(27). — С. 141–148.
57. *Смоляр Ю. О.* Взаємодія центрального і місцевого рівнів державного управління у процесі здійснення муніципальних запозичень // Міжнар. наук.-практ. конф. “Проблеми та перспективи розвитку фінансів місцевого самоврядування в Україні (20–25 квітня 2002 р.). — Дніпропетровськ, 2002. — С. 51–52.
58. *Українська асоціація бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів* // <http://www.novekolo.info>
59. *Хмельницький інформаційний центр підтримки підприємництва* // <http://www.cpp.km.ua/incubation.php>
60. *Чабан О.* Досвід самоорганізації енергозабезпечення у малих містах Німеччини // Проблеми малих міст України: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів — Золочів, 27–28 травня 2000 р.). — Л., 2000. — С. 165–170.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни	
“Муніципальна соціально-економічна політика”	4
Зміст самостійної роботи з дисципліни	
“Муніципальна соціально-економічна політика”	5
Список літератури	37

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. В. Лебідь*
Комп'ютерне верстання *О. А. Залужна*

Зам. № ВКЦ-3185

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП